

Суха Я.О. Проблема формування правової культури в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого закладу освіти » (20 березня 2020 року): Збірник тез доповідей/ За заг.ред.д.екон.н., проф.Камінської Т.Г.- Київ,2020 . С.35-38.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Яна Суха (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»)

Правова культура займає важливе місце в процесі створення та функціонування правової держави. Рівнем правової культури обумовлюються процеси демократизації, становлення громадянського суспільства та правової держави, заснованих на принципах гуманності та соціальної справедливості, де вищою цінністю є права і свободи людини. Саме тому у системі вищої освіти в Україні, повинна втілюватися виважена позиція щодо доцільності використання тих чи інших надбань в процесі гармонізації українського та європейського права, без спроб автоматичного його копіювання. Питання збереження кращих національних традицій правової культури мають також враховуватись у процесі укладання майбутніх міжнародних договорів України, які передбачають процедури імплементації того чи іншого законодавства.

Правову культуру, як відомо, можна умовно класифікувати за трьома структурними рівнями: побутовим, теоретичним, професійним, що свідчить не так про ієрархічність правової культури, а про різноманітність способів та форм її формування та розвитку. Зокрема, характеризуючи побутовий рівень правової культури, необхідно наголосити на несистемному характері його формування. Правові знання отримуються людиною з різних інформаційних джерел, які, у більшості випадків, не передбачають практичного правового досвіду чи професійної правової підготовки.

Показово, що з цією метою наша держава здійснює правове загальне навчання, своєрідний правовий всеобуч, який в узагальненому вигляді можна назвати правовою освітою. Остання являє собою єдину загальнодержавну систему вивчення права та законодавства, охоплюючи своїм впливом практично всі соціальні верстви населення. Призначенням такої системи як різновиду освітньої діяльності є надання громадянам знань про основи держави і права, виховання поваги до права і законодавства.

Звідси правова культура особистості може слугувати своєрідним індикатором стану суспільства, рівня його демократичності та, відповідно, необхідною передумовою і показником правового стану суспільства. Водночас правова культура є уособленням вищезазначених характеристик суспільства на рівні індивіда, що особливо яскраво проявляється у правомірній поведінці. Будучи обумовленою правовим станом суспільства, правова культура закладає, як і низка інших різновидів культури – політичної, морально-етичної, економічної тощо, ціннісні підвалини людини та суспільства.

Своєрідною основою професійної правової культури є досвід правників-практиків, що забезпечують належний її рівень не лише у сфері своєї діяльності, а й у суспільстві загалом. Завдання щодо вдосконалення професійної правової культури реалізуються систематично і на постійній основі, у тому числі й шляхом спеціальної правової підготовки. Саме міра оволодіння професійними правниками правовими вченнями, вміннями та навичками обумовлює процеси функціонування чинних правових норм у суспільстві, додержання законності та правопорядку, правозастосовної, правоохоронної й законотворчої діяльності [1].

Як свідчить досвід практичної діяльності (О. Зайчук, М. Козюбра, Н. Оніщенко), високого рівня професійної правової культури учасник законотворчого процесу досягає за умов поєднання двох обов'язкових вимог. Перша з них передбачає виховання в учасника законотворчого процесу його особистої переконаності в необхідності дотримуватись законів у повсякденному житті. Друга вимога безпосередньо пов'язана з процесом

отримання якісних професійних знань щодо механізму творення законів та системи законодавства, а також вироблення вмінь та навичок професійно застосовувати отримані знання.

Відповідно будь-які порушення законності, ігнорування прав і законних інтересів особи, недодержання вимог справедливості при вирішенні питань про юридичну відповідальність мають розумітися як аморальні явища за будь-яких умов, скажімо, попри офіційний статус особи чи займану нею посаду.

Цікавий приклад цьому наводить відомий вчений-футуролог Ф. Фукуяма, зазначаючи, що в середньовічному Китаї імператор міг бути позбавлений влади, якщо його поведінка суперечила існуючим морально-етичним нормам [2]. Водночас правова культура чинить і зворотний вплив на моральну культуру, слугуючи необхідним чинником формування високих моральних якостей особи. Адже, як справедливо наголошується у вітчизняній літературі, єдність знання та розуміння сутності, соціального призначення правових явищ – права, правосуддя, законності, правової відповідальності, непохитної переконаності в необхідності суворого додержання норм права сприяють зміцненню у свідомості людини розуміння основних принципів і категорій моралі [3]. Відтак, важлива роль у соціалізаційному, правовиховному процесі належить законодавству, яке своїми нормами сприяє формуванню демократичної правосвідомості, розвитку правової культури.

Однак суперечності між нормативно-правовими актами, прогалини у законодавстві, значна кількість «неконкретизуючих» актів не сприяють лояльному ставленню громадян до системи законодавства, формують атмосферу правового нігілізму, породжують кризові стани правової свідомості. Забезпечити відповідність закону вищевикладеним вимогам правотворчості надзвичайно складно, адже навіть найбільш досконалий закон може залишитись законом тільки на папері. Причому, така ситуація може бути зумовленою рядом найрізноманітніших причин, однією з яких є низький рівень правової культури і правосвідомості громадян, які ухиляються від виконання цього закону або свідомо його порушують.

Таким чином необхідність формування правової культури студентів, майбутніх викладачів ЗВО обумовлена вимогами, які висуває до педагогічної діяльності сучасна соціально-педагогічна ситуація. Специфіка її полягає у виникненні нових умов, засобів і організаційних форм навчання і виховання. Ці процеси вимагають системного аналізу, який допоміг би виявити закономірності розвитку та формування правової культури в освітньому середовищі вищої школи. Адже проблематика досліджень правової культури складається під впливом реальних потреб ЗВО, і перш за все таких, як потреба підвищення якості навчання і виховання, гуманізації виховних відносин, виховання педагогів нового покоління.

1. Оніщенко Н. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 / Н. М. Оніщенко. – К., 2002. 32 с.

2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави / П. М. Рабінович. - Харків: Консум, 2005. 320 с.

3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: [підручник] / О. Ф. Скакун. – К.: Алерта, 2012. 524 с.